

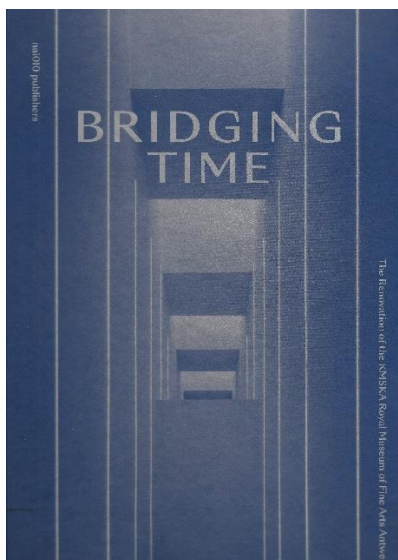
KMSKA, "de museumopening" van 2022

"Te veel topmusea blijven in hun comfortzone zitten" is een uitvoerig interview in *De Standaard* van 30 december met mevrouw Carmen Willems, algemeen directeur van het KMSKA. Dat er reeds 300.000 bezoekers over de vloer kwamen is voor haar een prestatie van de gehele equipe. "De honger en nieuwsgierigheid waren groot", dit zou er nog moeten aan mankeren na een sluiting van tien jaar! Ook in *De Morgen* van 6 januari kreeg mevrouw Willems twee volle pagina's voor haar verhaal hoe de eindstreep werd gehaald. Een nieuw uitstel was niet mogelijk. Na een geslaagde media campagne ontstond een grote volkstoeloop. De quote van het openingsweekend kwam van de directie met het advies om naar het KMSKA te komen met schoenen met witte zolen.

Museum of cleanrooms

Natuurlijk wordt in DS ingegaan op het verhaal van de strepen op de glanzende witte vloeren. In plaats van het probleem goed te bespreken met de onderhoudsploeg had zij dit moeten aankaarten bij de architecte Dikkie Scipio van Kaan Architecten die verantwoordelijk is voor deze keuze.

De compleet hagelwitte, oogverblindende nieuwbouw roept de sfeer op van cleanrooms in bedrijven waar geneesmiddelen of chips worden geproduceerd. Er is echter meer aan de hand met de nieuwbouw, het paleis voor sneeuwwitje. In de bovenste ruimtes zijn vides gemaakt, eerder gaten in de vloeren, om een beetje daglicht tot beneden te laten doordringen. De gesloten borstwering rond deze openingen in de vloer staan als obstakels in de ruimte. Je kunt niet naar beneden kijken en er werden vangnetten aangebracht om GSM toestellen op te vangen. In de grote exoruumte op de 4de verdieping komt de lift direct uit in de tentoonstellingszaal, een oplossing die in geen ander nieuw museum te bespeuren valt. Terwijl je in het oude gedeelte van zaal naar zaal kunt wandelen zonder je oriëntatie te verliezen, is dit in het nieuw gedeelte niet het geval. De doorlopende smalle trap van boven naar beneden wordt door sommige mensen vermeden uit hoogtevrees, iets waaraan de architecte niet heeft gedacht. Voor haar is het "the stairway to heaven", een architectonisch hoogstandje, het beeld van de uitbreiding dat ook werd gekozen voor de cover van een nieuw boek dat in opdracht van KAAN werd uitgegeven. Een erg bedenkelijk keuze om een museumuitbreiding voor kunst te illustreren.

Tot slot vraagt Geert van der Speeten in DS: Heeft ze goede raad voor musea die worstelen met hun infrastructuur en verbouwingsplannen? 'Alvast dit: neem genoeg tijd en maak gebruik van de bestaande kennis – denk niet dat je het warm water telkens opnieuw moet uitvinden. En durf internationaal kijken, want er valt veel te leren van buitenlandse voorbeelden”.

Cover nieuw boek renovatie museum met foto doorlopende trap

Vermoedelijk heeft mevrouw Willems niet goed gekeken. Musea met witte, glanzende vloeren, dit is geen uitvinding waarmee men een “zen” effect wil nastreven. Wat levert dit op aan het intensifiëren van de kunstbeleving? Waarom geen houten vloer zoals in de Foundation Beyeler in Bazel, in de Tate Modern in Londen en in de nieuwe musea zoals MBA in Lausanne en de uitbreiding van het Kunsthaus in Zürich? De architecten zoals Herzog & deMeuron, Renzo Piano, David Chipperfeld en conservatoren van deze hoog gewaardeerde instellingen weten wel waarom. Het KMSKA kreeg iets speciaals maar dit is nog iets anders dan een intelligente ingreep.

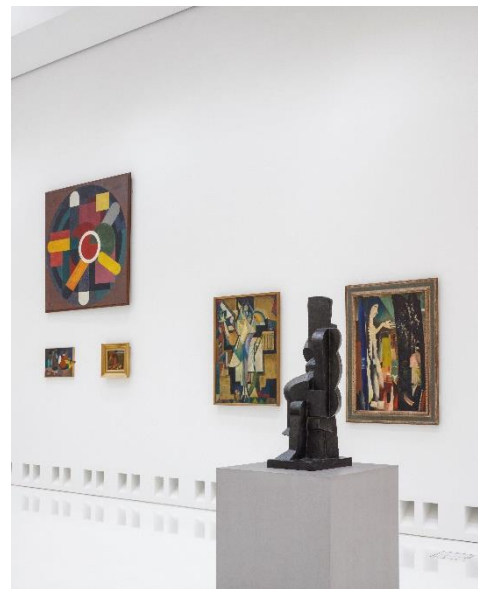
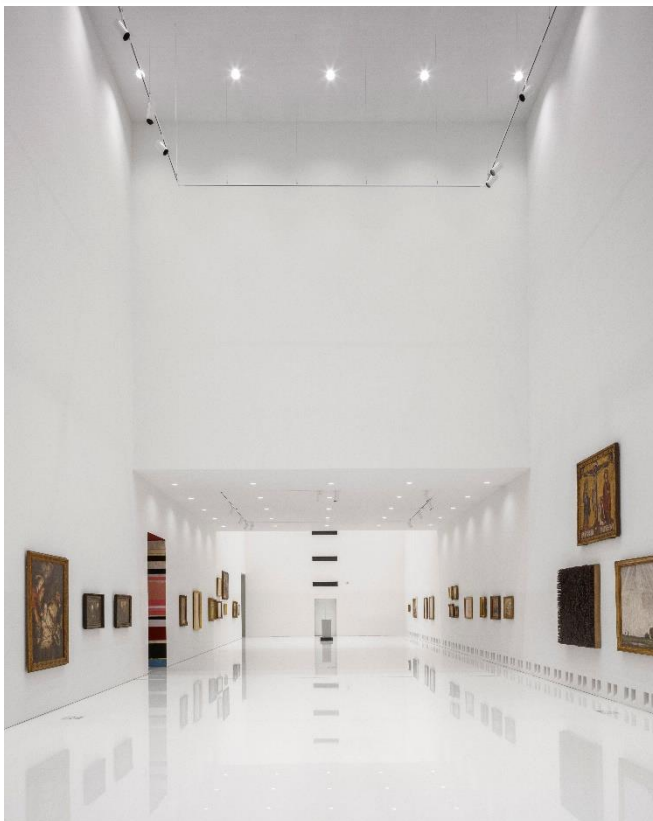
Polarisatie is nefast voor een museum

De keuze voor een harde confrontatie tussen het 19de eeuwse gedeelte, dat op een voorbeeldige wijze werd gerenoveerd, en de nieuwe inbreng is een achterhaald concept. Op de website wordt het KMSKA gepresenteerd als “Één museum, twee werelden”. Is het een “spiegel” van onze gepolariseerde wereld waar iedereen roept om aandacht en gelijk wil afdwingen? Men vertrekt niet vanuit de kunst maar vanuit een vooringenomen stelling om gezien te worden als ontwerper. Van een architect wordt toch verwacht dat hij gelijktijdig creatief is maar zich ook dienstbaar opstelt voor het werk dat wordt gepresenteerd.

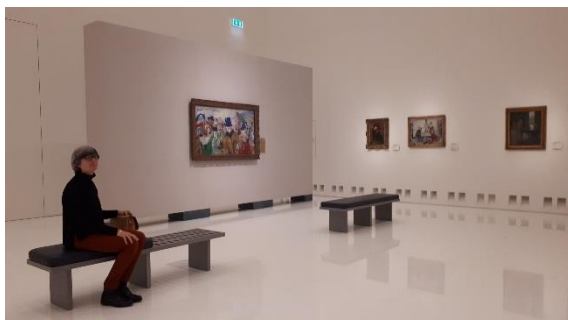
Wat is de oorzaak van deze mislukte keuzes? Vermoedelijk is er door een groot verloop binnen de directie en de curatoren een gebrek aan continuïteit geweest, waardoor de ontwerpster een te zwak klankbord kreeg om zaken fundamenteel in vraag te stellen bij het nieuwbouw gedeelte. In ontwerpfase was Paul Huvenne directeur van het KMSKA, hij stelde niet de nodige vragen en kon de architecten hun gang laten gaan met alle volgen van dien. Interessante architectuur ontstaat ook dank zij

opdrachtgevers met visie. In Gent stond de renovatie van MSK van het begin tot het einde onder leiding van Robert Hoozee met een prachtig eindresultaat. Voor mevrouw Willems is Gent vermoedelijk een voorbeeld van "comfortzone" omdat er te weinig spektakel te beleven valt. Reeds in 2021 kreeg KAAAN Architecten de "European Award for Architectural Heritage Intervention" en dit vóór de opening en de plaatsing van de kunstwerken. Dit is communie geven vóór de biecht!

Hoe een collectie met respect presenteren

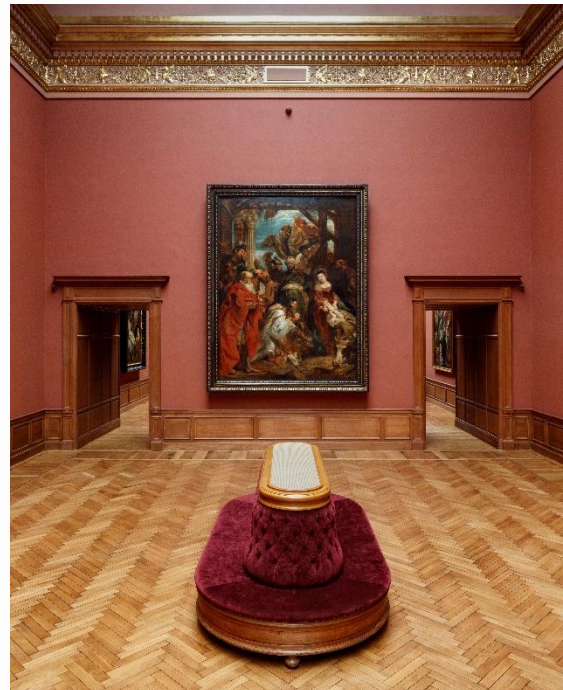

Zichten van de nieuwe zalen foto's Karin Borghouts / KMSKA

De grote James Ensorzaal is dramatisch. Het werk "De intriges" (1890) is één van de drie sleutelwerken die het KMSKA naar voren schuift. Het is geplaatst in een veel te hoge ruimte terwijl het werk een uitgesproken horizontale compositie bezit. De ruimte van de Ensor zaal is zo dominant dat het werk wordt verdrongen en gaat zweven. Waarom boven een intiem werk van Ensor "De oestereetster"

(1882) een vide is tot aan het dak van de bovenste zaal is een raadsel. Vaak werd gesteld dat curators de onhebbelijke neiging hebben om een collectie te misbruiken in plaats van te gebruiken. Het is manipuleren om vaak te vervallen in oppervlakkige associaties. Dit krijgt dan het label van creatief omgaan, als het maar leuk is, zonder inhoud. De Italiaanse architect Carlo Scarpa maakte in zijn oeuvre duidelijk dat interessante scenografie vertrekt vanuit het kunstwerk. Chronologie is anno 2022 uit den boze. Het tonen van een evolutie binnen het werk van een kunstenaar is voor de equipe KMSKA niet meer relevant terwijl juist dit de drijfveer is van de kunstenaar die het werk heeft voortgebracht. Het werk van Jules Schmalzigaug is verspreid om te kunnen passen bij het door de conservators bedachte en opgelegde thema. Hoe het oeuvre evolueert van figuratie naar dynamische beeldvorming is voor hen niet relevant, anders had men de werken op een intelligente wijze gegroepeerd. Dit is ook het geval voor Rik Wauters die nu wordt gesplinterd, niet het werk staat centraal in de presentatie maar een lichtvoetig aanbrenge van thema's. Een werk van Günter Uecker met een veld van nagels plaatsen bij een middeleeuws schilderij met Christus aan het kruis genageld, een mooi thema rond nagels! Nog gekker wordt het wanneer de werken naast elkaar worden geplaatst rond het thema kleur. Wat heeft de naakte vrouw van Sluijters met een werk van Ensor te maken? De roze kleur! Het mooi portret van Maria Sethe van Van Rysselberghe hangt bij een werk van Jozef Peeters, beide paars als basiskleur. Deze presentatie wordt omschreven als fris en vernieuwend en dat de gewone bezoeker daarmee tevreden is. Wat een verschraling!

**Zichten van de gerenoveerde 19de eeuwse zalen, rechts de Rubenszaal
Foto: Karin Borghouts / KMSKA**

Bij de uitwerking van de museografie werd gekozen voor een "beleving" en met enige trots stelt de directie dat hierop niet wordt teruggekeerd. Alles is gericht op "beleving", hoe gekker hoe beter. De bezoeker moet geanimeerd worden en zo weinig mogelijk vragen stellen naar de intenties van de kunstenaar. Thema's worden bedacht en werken bij elkaar geplaatst zonder inhoudelijk verband.

Wie is de artistieke directeur?

In mei 2021 werd Jacqueline Grandjean aangesteld als de nieuwe artistiek directeur en dit vanaf oktober 2021. Drie maand later nam zij reeds ontslag zonder verder commentaar van het KMSKA. Ondertussen is de vacature leeg en liggen alle beslissing bij de directeur. Uit het interview wordt duidelijk dat de twee functies te combineren vallen. Mevrouw Willems. kreeg een promotie van zakelijk- naar algemeen directeur.

Laat mij duidelijk zijn, een dergelijk groot museum heeft een zakelijk directeur nodig, maar ook een directeur met een visie op de collectie en een persoon die een internationale reputatie bezit gerelateerd tot de collectie. Het KMSKA heeft internationale ambities en dit wordt ook verwacht. Dat mevrouw Willems een zwaar jaar achter de rug heeft zal niemand betwijfelen. Een opening vraagt veel van een equipe en zij heeft vermoedelijk te veel taken op zich moeten nemen. Vanuit haar vroegere jobs is zij te veel bezig geweest het museum te oriënteren als belevingsmachine, wat vermoedelijk de samenwerking met Jacqueline Grandjean deed stranden.

Marc Dubois
Januari 2023